

NHỮNG MỐI KỶ DUYÊN

(Tự Truyện 20)

Trong đời, dẫu cô đơn, tôi vẫn có duyên giao thiệp với những bậc lão thành hiểu biết. Những vị này đều tỏ ra thương tôi như con cháu, an ủi, giúp đỡ thật lòng khi tôi cần đến.

Bác Thanh Thanh Tôn Thất Nhượng là một điển hình. Cái chết mới đây của bác (tháng 7/1995) đã làm tôi buồn không ít. Buồn, vì nhận biết thêm một chút vô thường của cuộc sống. Buồn, vì *mất đi một người bạn vong niên* thường ban cho tôi những lời khuyên hữu ích trong cái thế giới đầy những con người cứ chực chờ giết hại lẫn nhau. Hôm nghe tin bác bị ung thư gan giai đoạn cuối, tôi và TNH cùng Âu Cơ có tìm đến thăm bác tại nhà riêng cô con gái thứ hai. Ngồi bên bác hồi lâu, bàn tay bác nằm trong tay tôi, còn TNH thì đứng cạnh, tôi nghe bác thều thào những lời dặn dò nhắc nhở cuối:

"BG và TNH hãy ghi khắc một điều trong tâm nào là đừng bao giờ hai người lìa xa nhau. Sức mạnh của hai người chính là ở chỗ kết hợp song hành mà tạo nên đó."

Ngay khi nhận những lời ấy của bác, tôi vẫn CHƯA HAY RA sự ngoại tình của TNH đã khởi nguồn từ lâu, đạo SAU lần "trình làng" tác phẩm MTDKCT của tôi xảy ra.

Bây giờ trước sự đổ vỡ giữa tôi và TNH, đôi lúc tôi thật tiếc đã không còn bác. Sự chia xẻ của bác trên những khúc mắc tình cảm tôi đang vướng, quả thật vô cùng cần thiết cho tôi.

Một ngày trong tuần lễ cuối tháng 10/1994, nhân buổi ra mắt Một Truyện Dài Không Có Tên, bác đã viết một bài báo, nghĩ cũng nên ghi vào đây như một tưởng niệm của riêng tôi về người bạn vong niên đáng tuổi cha mình.

CẢM NGHĨ VỀ MỘT NGHỆ SĨ VÀ BUỔI RA MẮT TÁC PHẨM CỦA NGƯỜI NGHỆ SĨ ẤY.

(đăng trên tờ Diễn Đàn Thanh Niên tại San Jose ngày 24/10/1994).

Tôi là một ông già đã 79 tuổi. Với cái thân già còm cõi, hằng ngày tôi cứ ưa đạp xe buýt ra phố, trước là để hoạt động thân thể, sau nữa để thăm viếng các anh em văn nghệ sĩ mà tôi có dịp giao tiếp. Tôi quen đôi nghệ sĩ TNH & TTBG trong một dịp khá độc đáo. Tôi đã đọc và rất ưa thích các bài viết của hai người trên tạp chí Văn Uyển do chính hai người chủ trương. Vòng vòng trong văn giới chung quanh San Jose, tôi nghe rằng TNH và BG bị nhiều kẻ thù ghét. Tính tôi lại tò mò muốn biết xem họ thế nào.

Một bữa tôi tìm đến quán sách Văn Uyển của họ, địa điểm nằm ngay góc Số Hai & William. Quán đóng cửa. Tôi cứ theo cái bảng nhỏ chỉ lên lầu, tìm đến tận nơi cư ngụ của hai người. BG ra tiếp tôi. Ý nghĩ đầu tiên tôi có khi bước vào căn phòng khách lớn là kinh ngạc mà thấy chung quanh các bức tường toàn những sách là sách (!) đủ cả ba thứ tiếng Việt-Anh-Pháp. Trong óc tôi thầm cảm phục, tự nghĩ rằng *những ai sống trong một không gian đầy sách thế này hẳn không thể là kẻ tầm thường.*

Quả thật, qua lần tiếp xúc thứ nhất với BG, tôi tìm thấy sự thoải mái ngay. Đó là một người đàn bà ngoài 40, ăn vận rất đơn giản và hoàn toàn không chút đom đống --như phần đông phụ nữ ở Hoa Kỳ. Tuy nhiên từ khởi đầu, qua đôi mắt rất sáng, cái trán cao và lối trò chuyện khiêm nhường nhưng mang đầy cá tính, BG chứng tỏ được cho tôi thấy sự thông minh rất sắc bén theo đầu óc của một nam nhân, mà lại là nam nhân đặc biệt.

Khi hỏi về đời sống vật chất của hai người, tôi phải nói ngay với BG rằng, sở dĩ tôi tò mò thế là bởi muốn đo lường xem vật chất có làm cản trở sự viết lách của họ không, thì BG trả lời:

"Bọn cháu làm việc nhiều lắm nhưng không phải là những việc đẻ ra tiền. Còn nói về vật chất, đôi khi cháu nghĩ, giá có ai cho cháu mỗi tháng hai trăm đô la để cháu không phải bận tâm đến việc kiếm tiền, có lẽ cháu sẽ viết được nhiều hơn."

Tôi kinh ngạc hỏi:

"Mơ ước chỉ hai trăm, ít thế sao?"

BG cả cười:

"Hai trăm là nhiều đó bác."

Rồi BG thêm ngay:

"Nói thế, chứ cháu biết cháu chẳng thể nhận lấy hai đồng của bất cứ ai, luôn của mẹ cháu, mà không muốn làm việc. Chỉ sợ có ai cho hai trăm rồi cháu lại chẳng viết ra được chữ nào!"

Tôi không khỏi thầm cảm phục ước mơ khiêm nhường quá của một người đàn bà hãy còn trẻ, lại đang sống trong một thế giới đầy vật chất cám dỗ như nước Hoa Kỳ hiện tại.

Sau đó, tôi gặp TNH, cũng khoảng ngoài 40, thấy cung cách của anh bề ngoài ngạo mạn lắm nhưng thật ra bên trong lại rất biết kính trên nhường dưới. Đầu óc anh sắc bén, lối trò chuyện thông minh hiểu biết. Anh tỏ ra đặc biệt quý trọng vợ và vẫn nói với tôi, cũng nhờ vào cuộc hôn nhân với BG, nhất là nhờ vào những khuyến khích thường xuyên của BG mà anh sáng tác được dữ dội trong những năm gần đây.

Quả thật tôi phải công nhận hai người còn trẻ mà sức làm việc thật kinh khủng. *Trong sự viết lách của họ thấy có đầy đam mê và tận tụy cho con đường họ đã chọn.* Cả vợ lẫn chồng đều thế. Mỗi lần đến chơi với hai người, tôi luôn luôn thấy vợ máy *computer* trên lầu, chồng máy *computer* dưới tiệm sách, cứ thế mà vui đầu vào việc văn chương.

Một lần BG nói với tôi:

"Cháu phải cho ra đời năm nay cuốn Một Truyện Dài Không Có Tên gần 500 trang. Riêng TNH là quyển Truyện Người Viết Sử trên dưới 400 trang."

Tôi hỏi tại sao dùng chữ *Phải*? BG đáp:

"Chữ *Phải* có nghĩa là **một mệnh lệnh** đối với cháu. Thời gian nào có chờ ai? Minh chạy đuổi nó chứ có bao giờ nó chạy đuổi mình. **Nếu không dùng chữ Phải cho mọi công việc, cứ tà tà, năm tháng trôi qua hồi nào không biết, còn mình thì vẫn cứ mãi đứng yên một chỗ.**"

Thật sự tôi rất cảm phục ý chí hai người. Vừa điều hành tạp chí Văn Uyên ba tháng một số (trong ấy cả TNH lẫn BG ai cũng nắm một lúc hai, ba bài viết chủ lực), vừa làm việc kiếm tiền sinh sống, lo toan nhà cửa (mà ngôi nhà BG thì trông rất nghệ thuật, ngăn nắp, chứng tỏ có bàn tay khéo léo của một phụ nữ thường xuyên chăm sóc; hai đứa con đẹp đẽ ngoan ngoãn, học hành chăm chỉ); hai người lại còn đều đặn cho ra đời mỗi năm một tác phẩm "phải xuất hiện" như BG nói, thật tôi khó tưởng tượng sự làm việc như thế ở những người trẻ tuổi khác, nhất là làm việc bằng đầu óc chứ không bằng tay chân. *Hình như để đủ thì giờ chu toàn các việc ấy, hai người phải hy sinh rất nhiều thú vui khác trong cuộc sống thường ngày?*

*

**

Tôi cũng hay đi dự các buổi ra mắt sách; gần như không buổi ra mắt của bất cứ tác giả nào ở San Jose mà lại không có mặt tôi. Nhưng tôi phải nói ngay rằng chưa thấy buổi nào thành công và gây ấn tượng mạnh trong tôi suốt nhiều ngày tiếp theo đó cho bằng buổi ra mắt tác phẩm MTDKCT của TTBG ngày Chủ Nhật Oct. 16/1994 vừa qua tại quán *café Rosa II*. Có nhiều điểm thật độc đáo, khác lạ hẳn so với các buổi khác trong vùng Bắc Cali từ trước. Những điểm độc đáo được kể là:

1/ Ban tổ chức đã cho khai mạc đúng giờ.

2/ Tác giả TTBG (tức giáo sư âm nhạc Thu Vân) ngỏ lời chào mừng quan khách với lời nói rất khiêm cung nhưng chắc nịch, mỗi chữ phát ra đều như đinh đóng vào cột:

"Xưa nay tôi không quen xuất hiện trước đám đông, lại càng không quen phát biểu trước đám đông. Hôm nay trước sự hiện diện đông đảo của quý vị, tôi thật cảm động. Đó là điều tôi không thể ngờ --bởi vì khi đặt viết xuống trang thứ nhất của tác phẩm này, tôi đã hình dung ra sự tẻ lạnh của giới văn nghệ sĩ và độc giả đối với nó một ngày nào nó xuất hiện. Bây giờ mọi sự trái hẳn với điều tôi dự đoán. Tuy nhiên tôi vẫn không thể nói gì hơn ngoài hai chữ 'Cảm On'. Tôi xin trân trọng cảm ơn sự hiện diện hôm nay của quý vị và xin mượn cây violon của tôi để nói lên lời cảm ơn ấy."

3/ Thế rồi BG cất lên tiếng đàn réo rắt bản Bóng Cây Konia. **Điểm độc đáo khác thường nơi BG là tính thành thật.** Trước khi đàn, BG đã thẳng thắn giới thiệu với cử tọa đó là một bản nhạc của Cộng Sản, nhưng *"nếu quý vị thương mà nghe thì tôi xin cảm ơn. Bằng không*

thương, có chụp cho tôi cái mũ CS, tôi cũng đành chịu. Trái tim tôi vẫn không thể nói dối. Tôi không thể chối được rằng bản nhạc này đã và sẽ mãi mãi còn làm rung động cho tôi."

Câu phát biểu rất thành thật trên đã khiến cử tọa bàng hoàng không ít. Nhưng sự bàng hoàng chưa dứt thì quan khách đã bị lôi cuốn nhanh vào sự cảm phục. Quả thật tiếng đàn BG cũng độc đáo như lời viết của người nghệ sĩ. Tất cả chung quanh im lặng như tờ.

Có một lần rất lâu, đọc bài *Tiếng Đàn Phong Vân Chân Trời Cũ* của BG đăng trong Văn Uyên Xuân 1993, tôi đã mừng tưng ra nổi phong vận của người con gái đa tài mà long đong vận số. Nhưng cho đến hôm nay, ngồi trong buổi ra mắt chiều Chủ Nhật 16/10/1994, nổi phong vận mới được chứng nghiệm thật sự với tôi (và mọi người chung quanh). Tiếng *violon* réo rất ai oán lạ thường, hòa nhập với tiếng trống bập bùng của một người bạn Mỹ của TNH và BG (anh Brent Jorgenson), khi nhặt khi khoan, khi sàu khi thăm, làm cả hội trường không còn một tiếng động dẫu rất nhỏ. Riêng tôi nghĩ, tiếng đàn BG đã đi thẳng vào tâm hồn mọi người hiện diện (toàn là mặt khách tao nhân).

BG đã là một nhạc sĩ với ngón đàn tài hoa, lại còn là nhà văn với lời viết có ma lực lôi cuốn, thật đáng kính phục và đáng mến yêu. *Vậy mà tại sao giới nghệ sĩ chung quanh lại thù ghét BG?* Điển hình nhất là trong buổi ra mắt chiều Chủ nhật 16/10/1994 đã *không thấy có sự hiện diện* của các bạn văn thân thiết với hai người (như các anh Trần Quảng Nam, Đăng Sơn, Nguyễn Hữu Liêm, Phạm Việt Cường, Cẩm Hằng, Hoàng Anh Tuấn, Phương Trâm.. v.v. mà tôi có gặp đôi lần trong các buổi rượu tại nhà BG? Điều này làm tôi khá ngạc nhiên thắc mắc.

4/ Dù vậy vẫn có điểm an ủi là không phải ai cũng đều thù ghét BG, bởi vì rõ ràng trong buổi ra mắt Một Truyện Dài Không Có Tên, số khách tham dự chiếm trên 200 người đầy kín cả hội trường, nhiều vị không tìm ra được chỗ ngồi. Rất nhiều người cứ cầm sách đến xin chữ ký BG. Cũng có nhiều thân hữu của TNH & BG lên phát biểu cảm nghĩ, mười người như một, cùng gởi chung lời ngợi khen TTBG là tác giả can đảm, dám viết sự thật. *Điều nói thật ở đời vốn đã khá rắc rối, gây hận thù không ít, mà BG lại còn dám mạnh tay viết ra trên giấy trắng mực đen lưu lại cả trăm năm sau.*

Trong bốn điều tôi nói ở trên, điều nào cũng là sự thật, điều nào cũng gọi là độc đáo, đặc biệt. Tôi chỉ xin nói rộng theo điều 3.

Khi BG biểu diễn *violon*, tôi đã dùng cặp mắt Thiên để nhìn bóng dáng người nhạc sĩ lúc đó rất thoát, như thể đang nhập hồn vào âm nhạc. Và tại tôi nghe không còn phân biệt đó là bản gì, mà chỉ là âm thanh, một loại âm thanh vượt ra từ những ngón tay của người nhạc sĩ tài hoa, lan rộng khắp hội trường rồi tản mát ra mọi nơi. Tất cả quan khách đều lắng nghe tiếng đàn quá hay, quá xúc cảm trong một bản

nhạc được BG giới thiệu là "nhạc CS". Trông ai ai cũng thoải mái, trầm trồ và cùng cảm nhận mình đang đắm chìm khoan khoái trong bầu không khí thoát tục. Âm nhạc là âm nhạc, không thuộc riêng ý thức hệ của bất cứ sắc dân nào. Âm nhạc đã đi vào lòng người, đi vào mệnh mông và tôi đã hòa hợp nó vào thi ca:

*Văng vẳng đâu đây khúc diễm huyền
Nhịp nhàng muôn điệu nhạc thần tiên
Hồ sen thất bảo hoa bùng nở.
Lạc độ bày trong cảnh nhập thiên.*

Bốn câu làm ra, thân tặng TTBG, tác giả quyển Một Truyện Dài Không Có Tên trong buổi ra mắt chiều Chủ nhật 16/10/1994 rất cảm động và trang trọng, mang tính văn hóa nhất vùng Bắc Cali từ trước đến nay.

*(Thanh Thanh Tôn Thất Nhượng.
22/10/1994).*

[]

Cái duyên thứ hai tôi nhận là từ bác Hà Thượng Nhân, một nhà thơ lão thành gần 80 tuổi, được cả văn giới VN hải ngoại kính trọng.

Buổi sáng **Thứ Hai ngày 17/10/1994**, sau cái hôm ra mắt Một Truyện Dài Không Có Tên, bất ngờ tôi nhận cú *phone* bác gọi đến, xin gặp tôi. Đó là lần đầu tiên tôi được chuyện trò cùng bác. Bác nói ngay:

"Tôi có đọc nhiều của BG, và hôm qua đi dự buổi ra mắt MTDKCT, những lời BG phát biểu trên sân khấu khiến tôi ưa thích lắm. Ngắn gọn, mạch lạc, đầy tự tin và rất thẳng thắn. *Nhà văn là phải có cái tâm và lời lẽ chân thành, văn chương mới lôi cuốn được độc giả.* Hẳn nhiên những gì BG viết ra trong hiện tại này sẽ phải gặp rất nhiều dèm pha, chống đối, *nhưng rồi thời gian dài lọc mọi thứ, lúc ấy giá trị của văn chương và tâm hồn BG sẽ sáng tỏ trước mọi người mà thôi.*"

Mùa Noel 1994, bác gửi đến tôi và TNH lá thư viết tay ngắn và một bài thơ:

San Jose 22/12/1994

Kính gửi anh TNH và chị TTBG,

Tôi xin cảm ơn anh chị đã có lòng nhớ đến. Nhân tiện tôi cũng gửi mấy câu thơ (có thể gọi là thơ không?), viết đã lâu (khi ấy bệnh thấp đang hành nên tay bị run, chữ viết xiên xẹo khó coi).

Anh chị là người phóng khoáng, tôi vì thế cũng không câu nệ khuôn sáo mà chúc Tết hoặc Giáng Sinh, chỉ thành thật cầu mong anh chị mạnh và vui, *nhất là chị luôn giữ được tấm lòng chân thực và ngay thẳng.*

Quý mến,

Ninh.

Thơ tặng TTBG.

*Người có một cuộc đời
Mong sống ngàn muôn kiếp
Giữa vũng ao buồn phiền
Người dấy lên bão táp
Người châm môi khao khát
Ôi cô đơn! Cô đơn!
Cô đơn trong bạo lực
Ôi cô đơn! Cô đơn!
Những con người chân thực.*

(Hà Thượng Nhân)

Buổi trưa thứ Ba 23/1/1996, tuyệt vọng quá, tôi gọi đến bác Hà Thượng Nhân, khóc với bác vì sự tan vỡ hiện nay giữa tôi và TNH. Qua điện thoại, tôi nghe giọng bác ngậm ngùi hỏi:

**("..." TTBG bỏ 3 dòng khi edite lại đoạn này
20 năm sau...)**

...Cháu thú thật, nếu không từng cuu mang một quá khứ đầy đau khổ, gặp phen này, cháu chẳng cần gì níu kéo đâu."

Trong câu chuyện bác bày tỏ:

"Đọc xong cuốn Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau tập I, tôi có nhận xét thế này. Đó là một tác phẩm rất buồn và rất thực, không chút gì cầu kỳ làm dáng. Trong văn chương, BG thể hiện được tâm tính thành thật trong sáng, một thứ gia tài Trời cho, không phải ai cũng được. Tôi phải nhận anh TNH là người có bản lĩnh. Cái bản lĩnh của anh ấy nằm ở điểm đã tạo cơ hội cho BG gặp lại anh Phùng Kim Ngọc tại Dalat, dám đề BG viết quyển Tự Truyện về một mối tình hai mươi năm trước, nhưng nếu đem so sánh với anh Phùng Kim Ngọc thì anh TNH vẫn chưa thể gọi là tri kỷ của BG..."

Bác đề lửng, không giải thích câu nói.

Riêng phần tôi, thật mà viết, tuy rằng hai chữ Tri Kỷ tôi cũng không dùng để nghĩ riêng về TNH (trên đời này, làm gì có tri kỷ?) nhưng ở với nhau 8 năm, tôi biết TNH khá rõ. TNH là người có tính "lân tài" (yêu mến người tài). Đôi lần nghe tôi nói về anh Phùng Kim Ngọc, TNH cũng dậm "ngưỡng mộ" tiếng đàn anh ấy. Chuyến trở về Dalat mùa Xuân 1993, khi đề nghị Cao Quang Ngộ mời anh Ngọc đến gặp, (tôi hiểu) là mục đích TNH muốn tìm biết xem thế nào là người đàn ông đã từng được tôi nói đến bằng thái độ trân trọng. (Sau đó TNH kể riêng với tôi rằng TNH "công nhận cái tài của anh Ngọc nhưng thất vọng vì anh Ngọc đã không trưởng thành như số tuổi hiện tại của anh!") Đó là ý kiến riêng TNH, chẳng bao giờ tôi dám đào sâu cho một cơ hội đổ vỡ có thể xảy ra một cách không cần thiết.)

Nhưng với câu nói của bác Hà Thượng Nhân, "*nếu đem so sánh với anh Phùng Kim Ngọc...*", dù bác không nói ra hết ý nhưng tôi có thể hiểu rằng: "*Năm xưa anh Ngọc sẵn sàng quay lưng với một tập thể để bảo vệ cho tôi. Còn TNH ngày nay thì KHÔNG....*"

Bác Hà Thượng Nhân nói tiếp:

"Tôi chỉ mong BG ý thức điều rằng, đừng nên đặt anh TNH cao quá, tội cho anh ấy. Đó là lỗi của BG chứ không phải lỗi anh ấy. Đọc sách BG, thấy cả đời BG chỉ hoài trông một tri kỷ. Tại sao có điều ấy? Bởi từ cái tâm BG trong lành quá mà ra. *Giá BG bớt đi phần trong lành ấy thì sẽ thấy cuộc đời đỡ cô đơn hơn để không cần phải mong chờ một kẻ tri âm.*"

Tôi tâm sự:

"Cháu vừa viết xong bài về Gogol. Khi viết đến phần Tựa, cháu không phải viết về Gogol nữa mà là *viết cho chính cháu*. Cháu không được tài giỏi như Gogol nhưng cái định mệnh cô đơn của người xưa có khác nào bây giờ cháu đang gánh nhận? Cháu chỉ e, với những dòn ép bên ngoài, luôn cả TNH bên trong, một ngày không xa cháu đến phải điên như Gogol mà chết thôi."

Bác Hà Thượng Nhân nhận xét:

"Thật BG có định mệnh giống Gogol, nhưng qua văn chương, cái tâm BG thành thật trong sáng hơn Gogol nhiều lắm."

Bác cũng nói:

"*BG là người rất lạ. Tại sao BG yêu được Gogol và Dostoievski? Trước thời kỳ 1975, tôi chỉ yêu Tolstoi mà không yêu nổi Dostoievski. Nhưng khi ở tù CS về, tôi bỗng dưng yêu Dostoievski dữ dội. Dem chuyện hỏi một anh bạn thì anh ấy đáp: 'Trước kia cậu sống cuộc đời an bình, đâu biết gì những nhục nhằn khô sở, cậu yêu Tolstoi là phải bởi vì Tolstoi cũng có hoàn cảnh như cậu. Ngày nay ở tù về, cậu hiểu được những đôn đau mà Dostoievski đã trải, nên hẳn phải thâm để yêu ông ấy hơn.'*"

Và bác cười:

"Dostoievski ví như Thúy Kiều, cuộc đời gặp rất nhiều tai ương đau khổ. Còn Tolstoi ví như Thúy Vân, '*khuôn trang đầy đặn nét ngài nở nang*' đâu có gì đặc sắc."

□